

VALSTS KONTROLE

Skanstes iela 50, Rīga, LV-1013; tālr. 67017500; fakss 67017673; e-pasts: lrvk@lrvk.gov.lv

Rīgā

Datums skatāms dokumenta
paraksta laika zīmogā un dokumenta
numurs teksta failā

Ministru prezidentam
Mārim Kučinskim
vk@mk.gov.lv

Informācijai: Iekšlietu ministram
Rihardam Kozlovskim
kanceleja@iem.gov.lv

Tieslietu ministram
Dzintaram Rasnačam
tm.kanceleja@tm.gov.lv

Par lietderības revīzijā
“Pirmstiesas izmeklēšanas efektivitāte
Valsts policijā” konstatēto problēmu
risināšanu

A. god. M. Kučinska kungs!

Valsts kontrole 2017.gada septembrī pabeidza lietderības revīziju „Pirmstiesas izmeklēšanas efektivitāte Valsts policijā”¹, kuras mērķis bija pārlicināties, vai 10 gadu laikā pēc Kriminālprocesa likuma (turpmāk – KPL) pieņemšanas ir sasniegti izvirzītie mērķi pirmstiesas kriminālprocesa vienkāršošanai un efektīvizēšanai, novēršot tādas problēmas kā nesamērīgi gari procesi, arvien pieaugušais neizlemto lietu uzkrājums, kā arī sūdzības par cilvēktiesību pārkāpumiem saprātīgu kriminālprocesa termiņu neievērošanas dēļ.

Revīzijā tika vērtēta pirmstiesas izmeklēšanas efektivitāte Latvijā lielākajā izmeklēšanas iestādē – Valsts policijā. Revīzijas apjomā tika iekļauta Iekšlietu ministrija kā vadošā valsts pārvaldes iestāde iekšlietu nozarē, kas ietver arī noziedzības apkarošanas apakšnozari, un Valsts policija, kurai noteikts uzdevums atklāt noziedzīgus nodarījumus, meklēt personas, kas izdarījušas noziedzīgus nodarījumus.

Revīzijā tika secināts, ka aizvien pastāv tās pašas problēmas, kas tika pieteiktas Kriminālprocesa likuma projekta koncepcijā², kas bija par pamatu KPL izstrādei un kuru risināšanai paredzētie instrumenti tika ieviesti ar KPL pieņemšanu. Šīs problēmas ir liels neizlemto lietu uzkrājums pirmstiesas izmeklēšanas iestādēs un tiesās, ilgstoši tiesvedības procesi un sūdzības par cilvēka tiesību aizskārumiem. Revīzijā konstatējām, ka, lai arī problēmas arvien pastāv, līdz šim nav veikta kriminālprocesa izmeklēšanu kavējošo problēmu kompleksa analīze, lai uz tās pamata noteiktu pasākumus normatīvā regulējuma un tā piemērošanas prakses pilnveidošanai.

Uz to, ka Latvijā ir nopietnas problēmas pirmstiesas izmeklēšanas jomā, pēdējā laikā ir norādījuši arī starptautiski atzīti eksperti (piemēram, *OECD*, *Moneyval*). Šie viedokļi ir pausti

¹ Revīzijas ziņojums „Vai pirmstiesas izmeklēšana Valsts policijā ir efektīva?” pieejams Valsts kontroles mājaslapā: <http://www.lrvk.gov.lv/revizija/vai-pirmstiesas-izmeklesana-valsts-policija-ir-efektiva/>

² Kriminālprocesa likuma projekta koncepcija, akceptēta Ministru kabineta 2001.gada 12.jūnija sēdē (prot. nr.27, 33.§).

attiecībā uz jomām, kurās Latvijas institūciju darbības efektivitāte ir vērtēta atbilstoši starptautiskajām saistībām – piemēram, kukuļošanas apkarošana starptautiskajos biznesa darījumos un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršana – tomēr ārvalstu ekspertu norādītās problēmas nav raksturīgas tikai konkrēto jomu kriminālprocesu izmeklēšanai, bet gan arī Valsts policijai piekritīgo kriminālprocesu izmeklēšanai kopumā.

Valsts kontrole pēc revīzijas pabeigšanas jau 2017.gada oktobrī vērsās Tieslietu ministrijā un Latvijas Republikas Prokuratūrā ar aicinājumu aktīvi iesaistīties, lai kompleksi tiktu risinātas revīzijā konstatētās problēmas pirmstiesas izmeklēšanas jomā. Tāpat arī Valsts kontrole vērsās pie Ministru prezidenta, kā rezultātā tieslietu un iekšlietu ministriem³ tika uzdots nodrošināt Valsts kontroles ieteikumu⁴ ieviešanas izpildi noteiktajos termiņos.

Valsts kontroles vērtējumā līdzšinējā darbība nav bijusi pietiekami produktīva, jo aizvien nav veikta pirmstiesas izmeklēšanas efektivitāti un kvalitāti ietekmējošo faktoru vispusīga analīze nav izstrādāti kvalitatīvi risinājumi situācijas uzlabošanai. Valsts kontrole atkārtoti vērs uzmanību uz nepieciešamību veikt kompleksu pasākumu kopumu pirmstiesas izmeklēšanas jomas sakārtošanai, atgādinot būtiskākos revīzijas secinājumus un sniegtos ieteikumus.

I. Valsts kontroles revīzijas secinājumi

Būtiski trūkumi Valsts policijas iekšējo procesu norisē

Valsts policijas spēja izmeklēt kārtējā gadā uzsāktos kriminālprocesus (t. i., pabeigt pirmstiesas izmeklēšanu un nodot kriminālprocesu kriminālvajāšanas uzsākšanai vai izbeigt to) laika posmā pēc KPL spēkā stāšanās nav uzlabojusies. Revīzijā iegūtā informācija liecināja, ka:

- ✓ Valsts policijas spēja aizvirzīt kriminālvajāšanai vai izbeigt gada laikā nepārsniedz 33% no kārtējā gadā uzsāktajiem kriminālprocesiem (2016.gada dati, salīdzinājumam laikā no 2006. līdz 2010.gadam tie bija vidēji 40% gadā);
- ✓ Valsts policijā no visa lietvedībā esošo kriminālprocesu skaita gandrīz puse (2016.gada beigās – 47%) ir kriminālprocesi, kas ir uzsākti pirms 2012.gada, tas ir, vairāk nekā piecus gadus veci;
- ✓ pabeigto kriminālprocesu statistiku “uzlabo” uz noilguma pamata izbeigtie kriminālprocesi, piemēram, 2016.gadā – 47% no visiem pabeigtajiem kriminālprocesiem (salīdzinājumam 2010.gadā uz noilguma pamata izbeigtie kriminālprocesi bija 12%, 2013.–2015.gadā aptuveni 30%).

Valsts kontroles vērtējumā Valsts policijā kriminālprocesa efektivitāti būtiski ietekmē nespēja efektīvi piemērot KPL normās ieviestos kriminālprocesa ātrumu, ekonomiju un efektivitāti veicinošos risinājumus. Šeit būtiska nozīme ir ilgstoši nerisinātām problēmām procesa virzītāju kvalifikācijas iegūšanas un profesionālās pilnveides sistēmā, ko papildina trūkumi izmeklēšanas darba organizācijā un metodiskajā vadībā.

Valsts policijā pēdējo 10 gadu laikā īstenotās reformas nav centralizēti vadītas un nav sekmējušas iestādes darbības rezultātu uzlabošanu pirmstiesas izmeklēšanas jomā. Iestādē paredzētās reformas reģionālās pārvaldes ieviesušas patstāvīgi un atbilstoši saviem ieskatiem noteikušas nepieciešamos resursus, kas būtiski vairojis atšķirības struktūrvienību noslodzē un darba rezultātos.

Iekšlietu resorā netiek arī uzkrāta kvalitatīva un daudzpusīga informācija par kriminālprocesu izmeklēšanu un lietvedībā esošo kriminālprocesu skaita izmaiņām Valsts

³ Ministru prezidenta 2017.gada 17.oktobra rezolūcija Nr. 18/SAN-1519

⁴ Valsts kontroles 2017.gada 10.oktobra vēstule Nr. 8-2.3.1e/769 “Par lietderības revīzijas “Pirmstiesas izmeklēšanas efektivitāte Valsts policijā” rezultātiem”

policijā, kas būtu izmantojama izmeklēšanas efektivitātes novērtēšanai un problēmu identificēšanai. Turklāt Iekšlietu ministrija kā vadošā valsts pārvaldes iestāde iekšlietu nozarē nemaz nav izvirzījusi Valsts policijai sasniedzamos rezultātus izmeklēšanas efektivitātes un kvalitātes palielināšanai. Lai arī Valsts policijas attīstības koncepcijā⁵ atzīts, ka kriminālprocess joprojām ir sarežģīts, darbietilpīgs un laikietilpīgs, tomēr vispusīgs kriminālprocesu izmeklēšanas sistēmā pastāvošo problēmu izvērtējums nav veikts.

Trūkumi uzraugošā prokurora un izmeklētāja tiešā priekšnieka funkciju izpildē

Valsts kontrole vērs uzmanību uz trūkumiem kriminālprocesa uzraudzībā un kontrolē, kas ir tik pat būtiski kā trūkumi Valsts policijas iekšējo procesu vadībā. Šīs problēmas risināšanā bez Iekšlietu ministrijas ir nepieciešams iesaistīties Latvijas Republikas Prokuratūrai kā kriminālprocesu pirmstiesas izmeklēšanu uzraugošajai institūcijai, un Tieslietu ministrijai, kas izstrādā, organizē, koordinē politiku krimināltiesību un kriminālprocesuālo tiesību jomā un kurā ir izveidota pastāvīgā darba grupa grozījumu KPL izstrādei.

Valsts kontroles vērtējumā ar KPL spēkā stāšanos uzraugošā prokurora kompetences apjoms un saturs ir sašaurināts, kas arī varētu būt viens no iemesliem, kādēļ pēc KPL spēkā stāšanās nav panākti plānotie uzlabojumi – ātrāka, efektīvāka un ekonomiskāka pirmstiesas izmeklēšana, lietu uzkrājuma samazināšana.

Revīzijā vērtējot, cik aktīvi izlasē iekļautos kriminālprocesos (kopumā 300 kriminālprocesu, kas atrodas dažādu Valsts policijas struktūrvienību lietvedībā visā Latvijā) ir veikta izmeklēšana, konstatēts, ka 90% no izlasē iekļautajiem kriminālprocesiem ir bijuši pārtraukumi jeb periodi, kad ilgāk nekā mēnesi nav veikta neviena procesuālā darbība, un šie periodi ilgst no viena mēneša līdz gandrīz četriem gadiem. Vismaz gadu nekādas izmeklēšanas darbības nebija veiktas 12% gadījumu. Tikai 38% kriminālprocesu, kuros tika konstatēti izmeklēšanas pārtraukumi, bija sniegti uzraugošā prokurora norādījumi, bet 20% kriminālprocesu – tiešā priekšnieka norādījumi.

Tas liecina par nepietiekamu tiešā priekšnieka un uzraugošā prokurora iesaisti izmeklēšanas kontrolē, lai novērstu neattaisnotu novilcināšanu un sekmētu ātrāku, mērķtiecīgāku izmeklēšanu. Revīzijā secināts, ka KPL paredzētie prokurora uzraudzības rīki ne vienmēr tiek pietiekami izmantoti, lai sasniegtu prokurora uzraudzības mērķi – nodrošināt mērķtiecīgu pirmstiesas izmeklēšanu un procesuālo pārkāpumu nepieļaušanu.

Izmeklētāji veic izmeklēšanu pēc savas izpratnes, nevis ciešā sadarbībā ar prokuroru, lai jau kopš kriminālprocesa uzsākšanas mērķtiecīgi virzītos nepieciešamā pierādījumu kopuma iegūšanai. Bieži vien prokurori iesaistās pirmstiesas izmeklēšanā tikai tad, kad izmeklētājs lūdz prokurora viedokli par turpmāk veicamajām darbībām vai arī izmeklētāja ieskatā izmeklēšana jau ir pabeigta. Tā rezultātā izmeklēšana ieilgst, jo rodas domstarpības starp izmeklētāju un prokuroru par veiktajām izmeklēšanas darbībām, iegūtajiem pierādījumiem un to pietiekamību, ir nepieciešams veikt papildu vai atkārtotas izmeklēšanas darbības, turklāt ieilgušā procesa dēļ papildu pierādījumu iegūšana bieži vien ir apgrūtināta.

Starptautiski ir atzīts⁶, ka prokurora un izmeklētāja veiksmīgas sadarbības trūkums negatīvi ietekmē izmeklēšanas darbu, tādēļ īpaši svarīgi ir identificēt sadarbību kavējošos faktorus un veikt pasākumus to novēršanai. Labas izmeklētāja un uzraugošā prokurora sadarbības rezultātā kriminālprocesa mērķi iespējams sasniegt ātrākajā un efektīvākajā veidā.

Vienlaikus jāņem vērā apstākļi, ka Valsts policijas izmeklētājiem aizvien ir izvirzītas būtiski zemākas izglītības prasības kā prokuroriem – pirmstiesas izmeklēšanu joprojām var veikt inspektori ar pirmā līmeņa (t. i., koledžas) augstāko izglītību. Turklāt Valsts policijā nav nodrošināta jauno darbinieku sagatavošana izmeklēšanas darbam pietiekamā līmenī un netiek

⁵ Valsts policijas attīstības koncepcija, atbalstīta ar Ministru kabineta 2016.gada 6.aprīļa rīkojumu Nr. 248 "Par Valsts policijas attīstības koncepciju"

⁶ Skatīt, piemēram, Eiropas Padomes Ministru Komitejas 2000.gada 6.oktobra Rekomendācija Rec (2000)19 par valsts prokuratūras lomu krimināltiesiskajā sistēmā, Eiropas Prokuroru konsultatīvās padomes (CCPE) darba grupas ietvaros Strasbūrā, 2015.gada 20.novembrī apstiprinātās rekomendācijas par attiecībām starp prokuroru un policiju vai citām izmeklēšanas iestādēm.

nodrošināta sistemātiska izmeklēšanas darbam nepieciešamo praktisko iemaņu un zināšanu pilnveide.

KPL noteiktās uzraugošā prokurora funkcijas attiecībā uz kriminālprocesu izmeklēšanas uzraudzību lielā mērā pārklājas ar izmeklētāja tiešā priekšnieka kontroles funkcijām. Revīzijā secināts, ka tas noved pie atšķirīgas abu minēto subjektu izpratnes par savu lomu un veicamā darba apjomu. Tā rezultātā iespējami gadījumi, kad izmeklētājam jāpilda savstarpēji nesaskanīgi norādījumi vai arī pietiekami izmeklēšanas kontrolē neiesaistās ne uzraugošais prokurors, ne tiešais priekšnieks.

Arī ārvalstu eksperti⁷ ir norādījuši uz nepieciešamību īstenot ciešāku (ciešu un sistemātisku) sadarbību izmeklētājiem un uzraugošajiem prokuroriem, regulāri organizēt visu kriminālprocesa izmeklēšanā iesaistīto institūciju un tiesu kopīgas apmācības, kā arī veikt pasākumus pareizas normatīvā regulējuma interpretācijas un vienotas prakses nodrošināšanai u.c. pasākumus.

Šobrīd tiek īstenoti pasākumi, lai ieviestu ārvalstu ekspertu sniegtos ieteikumus un novērstu to norādītās problēmas konkrētās, ekspertu vērtētās jomās, tomēr Valsts kontroles vērtējumā nepietiekami tiek risinātas kopumā pirmstiesas izmeklēšanas efektivitāti un kvalitāti ietekmējošās problēmas.

II. Būtiskākie revīzijā sniegtie ieteikumi un iespējamie risinājumi pirmstiesas izmeklēšanas uzlabošanai

Valsts kontroles ieskatā, lai panāktu efektīvāku un kvalitatīvāku kriminālprocesu izmeklēšanu, ir nepieciešams veikt šādus savstarpēji cieši saistītus un noteiktā secībā īstenojamus pasākumus:

- 1) ***veikt kompleksu izvērtējumu un pilnībā apzināt pirmstiesas kriminālprocesa izmeklēšanas uzraudzības efektivitāti kavējošos faktoros un noteikt iespējamus risinājumus situācijas uzlabošanai;***

Kā iepriekš jau norādīts, līdz šim nav veikta kriminālprocesu izmeklēšanu kavējošo problēmu kompleksa analīze. Šādas analīzes veikšana, identificējot problēmu kopumu, to cēloņus un nepieciešamos risinājumus (nepieciešamie uzlabojumi normatīvajā regulējumā, tā piemērošanā, sadarbībā dažādos posmos dažādu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, termiņu noteikšana, prioritizēšana un dažādiem noziedzīgu nodarījumu veidiem atsevišķu standartizētu dokumentu paraugu izstrāde u.c.) ir starptautiski atzīta labā prakse, lai novērstu ilgstošu kriminālprocesu izmeklēšanu un to uzkrājuma veidošanos⁸.

Valsts kontroles ieskatā šāds vispusīgs izvērtējums būtu veikams, identificējot izmeklēšanas ātrumu, kvalitāti un rezultativitāti bremsējošos faktoros dažādu veidu kriminālprocesu izmeklēšanā dažādās izmeklēšanas iestādēs un dažādu līmeņu struktūrvienībās, to sadarbībā ar prokuratūru un savstarpējā sadarbībā u.tml., izvērtēšanā iesaistoties gan izmeklēšanas iestādēm, prokuratūrai un tiesām, gan Tieslietu un Iekšlietu ministrijām, gan citiem jomas ekspertiem.

- 2) ***izvērtēt, vai KPL noteiktais atbildības un kompetences sadalījums starp izmeklētāju un uzraugošo prokuroru ir optimālākais, lai nodrošinātu efektīvu, mērķtiecīgu, ātru un ekonomisku pirmstiesas izmeklēšanu, vai būtu nepieciešams normatīvajā***

⁷ Skatīt, piemēram, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas Kukuļošanas apkarošanas starptautiskajos biznesa darījumos darba grupas 2.fāzes Latvijas novērtējuma 2017.gada 7.decembra ziņojumu, Eiropas Padomes Moneyval komitejas 2018.gada 4.jūlija plenārsēdē apstiprināto 5.kārtas ziņojumu par Latvijas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma novēršanas sistēmas efektivitāti.

⁸ Piemēram, Eiropas Tiesu Sistēmu Efektivitātes Komisijā (CEPEJ), kuras darba grupu ietvaros ir veikti dažādi pētījumi, ziņojumā atzīts, ka, lai konstatētu problēmu cēloņus, ir nepieciešams veikt izmeklēšanas prakses, normatīvā regulējuma piemērošanas un sasniegto rezultātu izpēti dažādās policijas struktūrvienībās, un darba efektivitātei vispirms nepieciešami skaidri mērķi un virzības uz tiem novērtējums.

regulējumā stiprināt uzraugošā prokurora pienākumu iesaistīties jautājuma izlemšanā par procesa veida izvēli, izmeklēšanas virzienu, lietas virzību u.tml.;

Pasākums Valsts kontroles vērtējumā veicams kopsakarā ar 1.punktā minēto pasākumu, proti, pēc vispusīga izvērtējuma veikšanas ir iespējams novērtēt, kāds kompetences apjoms un sadalījums starp izmeklēšanā iesaistītajām amatpersonām (izmeklētāju, prokuroru un tiešo priekšnieku) ir optimālākais, kāda veida kriminālprocesos ir nepieciešama lielāka prokurora iesaiste un ar kādu pilnvaru apjomu un saturu, kura veida kriminālprocesos ir nepieciešams ieviest ļoti standartizēta, vienkāršota procesa risinājumus u.tml. Būtu vērtējams arī jautājums par izmeklētāju specializāciju, attiecībā uz kuru Valsts kontrole ir sniegusi ieteikumu meklēt iespēju kvalificētāko cilvēkresursu pēc iespējas racionālākai izmantošanai, reģiona vai atsevišķu iecirkņu līmenī.

- 3) ***pārskatīt kriminālprocesu uzraudzībā un kontrolē iesaistīto subjektu – uzraugošā prokurora un tiešā priekšnieka – lomu sadalījumu un kompetences apjomu, novēršot veicamo uzdevumu pārklāšanos;***

Šis jautājums vērtējams kopsakarā ar 1. un 2.punktā minētajiem jautājumiem.

- 4) ***veicināt vienotu izpratni starp izmeklētājiem, prokuroriem un tiesnešiem par kriminālprocesa regulējuma piemērošanu, iesaistoties Latvijas Republikas Prokuratūras, tiesu un Valsts policijas pārstāvjiem kopīgu apmācību rīkošanā, vadlīniju izstrādē un labās prakses apkopošanā par krimināltiesību un kriminālprocesuālo tiesību normu piemērošanu;***

Kā jau norādīts iepriekš, viens no būtiskiem izmeklēšanu un tās kvalitāti ietekmējošiem faktoriem ir vienotas prakses un izpratnes trūkums starp izmeklētājiem, to tiešajiem priekšniekiem un prokuroriem. Lai rastu kopīgu izpratni, mazinātu kļūdu rašanos un veicinātu vienveidīgas labās prakses piemērošanu, kas sekmētu efektīvu kriminālprocesu un iespējami ātru krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu, būtiska nozīme ir labās prakses apkopošanai un metodisko materiālu izstrādei, mācībām to piemērošanai, kā arī regulāriem kopīgiem viedokļu un pieredzes apmaiņas pasākumiem, iesaistoties izmeklēšanas iestādēm, Latvijas Republikas Prokuratūrai un tiesām.

Vienlaikus, lai sekmētu izmeklētāju izpratni par kriminālprocesa vienkāršošanai, ātrākai un ekonomiskākai veikšanai KPL paredzēto instrumentu piemērošanu, Valsts policijai kopā ar Valsts policijas koledžu un citiem jomas ekspertiem nepieciešams noteikt pasākumu kopumu un saturu (apmācības, pieredzes apmaiņa u.c.) izmeklētāju kvalifikācijas celšanai.

- 5) ***izvērtēt iespējas veikt izmaiņas normatīvajos aktos, lai par sīka apmēra noziedzīgiem nodarījumiem tiktu noteikts administratīvais sods;***

Valsts kontroles vērtējumā, nosakot vismaz daļai no sīka apmēra noziedzīgiem nodarījumiem, piemēram, zādzībām no tirdzniecības vietām administratīvo sodu, nevis kriminālsodu, tiktu rasta iespēja Valsts policijas resursus vairāk koncentrēt sarežģītāku noziedzīgu nodarījumu atklāšanai, iespēja ietaupīt valsts budžeta līdzekļus, bet pārkāpumu izdarītusī persona tiktu ātri un efektīvi sodīta administratīvā kārtībā. Šāda Valsts kontroles aicinājuma pamatā ir apsvērumi, ka neliela apmēra, sīku noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanai tiek veltīti (nodarījumam neproporcionāli) lieli resursi un kriminālprocess ir darba un resursietilpīgs, tā rezultātā nepietiekami resursi tiek veltīti sarežģītāku kriminālprocesu atklāšanai un “neperspektīviem” kriminālprocesiem (jo izmeklētāji vispirms strādā pie ātri aizvirzāmiem kriminālprocesiem). Savukārt atsakot uzsākt vai izbeidzot kriminālprocesu uz t. s. “maza kaitējuma” pamata (t. i., nav radīts tāds kaitējums, lai piespriestu kriminālsodu), netiek sasniegts soda mērķis – sods netiek piemērots, un veidojas situācija, ka, piemēram, par smēķēšanas ierobežojumu pārkāpšanu ir paredzēts piemērošanai administratīvais sods, bet, piemēram, sīka zādzība no valsts puses tiek akceptēta, nepiemērojot sodu par šādu pārkāpumu.

Ārvalstu pieredze liecina, ka kriminālprocess netiek veikts, ja noziedzīgā nodarījuma rezultātā nodarītais kaitējums ir maznozīmīgs vai tā izmeklēšana prasīs neproporcionālas izmaksas attiecībā pret nozieguma smagumu, tā vietā, piemēram, paredzot administratīvu atbildību, bet Latvijā risinājums šai problēmai joprojām nav rasts.

Būtu nepieciešams vērtēt, kuriem noziedzīgiem nodarījumiem būtu iespējams noteikt administratīvo sodu, kā arī jāvērtē iespējas rast risinājumus tiešām vienkāršotam, ātram, efektīvam procesam šī soda piemērošanai.

Iekšlietu ministrijai un Valsts policijai revīzijā ir sniegti šādi ieteikumi, kuri būtu risināmi kontekstā ar iepriekš minētajiem jautājumiem:

- 1) *izveidot sistēmu, kādā regulāri tiek novērtēta Valsts policijas izmeklēšanas darba efektivitāte un kvalitāte, nosakot sasniedzamos rezultātus un izmērāmus, vispusīgus rādītājus, kā arī nodrošinot regulāru to izvērtējumu;*
- 2) *sekmēt procesa virzītāju izpratni par kriminālprocesa vienkāršošanai, ātrākai un ekonomiskākai veikšanai KPL paredzēto instrumentu nozīmīgumu un to piemērošanas kārtību, un vienotas pieejas par to piemērošanu veicināšanai nodrošinātu metodoloģijas izstrādi un pieejamību procesa virzītājiem, kā arī pilnveidotu izmeklēšanas darba metodisko vadību;*
- 3) *risināt jautājumu par ilgstoši lietvedībā esošo kriminālprocesu uzkrājuma samazināšanu;*
- 4) *izveidot Valsts policijas amatpersonu darba novērtēšanas sistēmu, nosakot konkrētas kriminālprocesa izmeklēšanas darba veikšanai nepieciešamās profesionālās kompetences, un nodrošināt, ka vērtēšanas procesā tiek identificētas amatpersonas zināšanu un prasmju līmeņa paaugstināšanai nepieciešamās mācību vajadzības;*
- 5) *izveidot Valsts policijas koledžā un īstenot tāda satura programmas, kuru absolventi ir sagatavoti atbilstošā līmenī kriminālprocesa izmeklēšanas darba uzsākšanai;*
- 6) *izvērtēt iespējas ieviest Valsts policijā izmeklētāja palīga institūtu procesa virzītāju atslogošanai no tehniskiem un organizatoriskās dabas pienākumiem, kā arī ieviest izmeklētāju specializāciju specifisku jomu un veidu noziegumu izmeklēšanā kvalificētāko cilvēkresursu pēc iespējas racionālākai izmantošanai;*
- 7) *novērst nesamērīgi ilgu procesa virzītāju nozīmēto ekspertīžu izpildi un to, ka ekspertīžu izpildes rindu veido arī ekspertīzes, kuras kriminālprocesā vairs nav nepieciešamas, kā arī iesviest pasūtīto ekspertīžu inventarizēšanas procedūru.*

III. Tieslietu ministrijas darba grupu ietvaros veiktie pasākumi Valsts kontroles konstatēto problēmjaudājumu risināšanai

Par sīka apmēra noziedzīgu nodarījumu dekriminalizācijas iespējām

2018.gada 23.maijā Tieslietu ministrijā tika organizēta pastāvīgās Krimināllikuma darba grupas un pastāvīgās Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa darba grupas apvienotā sanāksme par sīka apmēra noziedzīgu nodarījumu dekriminalizācijas iespējām (piedaloties Tieslietu ministrijas, Iekšlietu ministrijas, Ģenerālprokuratūras, Valsts policijas, Rīgas Pašvaldības policijas, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes, Latvijas Tirgotāju asociācijas un Valsts kontroles pārstāvjiem). Sanāksmē tika nolemts, ka jautājums par sīka apmēra noziedzīgu nodarījumu dekriminalizāciju ir nepieciešams atlikt vismaz uz vienu gadu, lai pārliecinātos par to, kā praksē darbosies KPL grozījumi kriminālprocesa vienkāršošanai, kas stājās spēkā 2018.gada 1.septembrī (skatīt 1.pielikumā Tieslietu ministrijas vēstuli).

Par KPL noteikto atbildības un kompetences sadalījumu starp izmeklētāju un uzraugošo prokuroru, kā arī uzraugošā prokurora un tiešā priekšnieka lomu sadalījumu un kompetences apjomu

2018.gada 20.septembrī Tieslietu ministrijas pastāvīgajā darba grupā KPL grozījumu izstrādei tika skatīts jautājums par KPL noteikto atbildības un kompetences sadalījumu starp

izmeklētāju un uzraugošo prokuroru, kā arī uzraugošā prokurora un tiešā priekšnieka lomu sadalījumu un kompetences apjomu (piedaloties Tieslietu ministrijas, Iekšlietu ministrijas, Valsts policijas, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja, Ģenerālprokuratūras, Augstākās tiesas un Valsts kontroles pārstāvjiem). Sanāksmē izvērtēšanai Iekšlietu ministrija bija sagatavojusi priekšlikumus grozījumiem KPL par izmeklēšanas vadīšanas pienākuma noteikšanu uzraugošajam prokuroram attiecībā uz smagiem un sevišķi smagiem noziegumiem, izmeklētāja tiešā priekšnieka pienākuma dot norādījumus aizstāšanu ar tiesībām dot norādījumus u.c.

Sanāksmes rezultātā tika formulēti vairāki pasākumi, kurus būtu nepieciešams veikt, taču par konkrētiem termiņiem un uzdevumiem to īstenošanai, kā arī atbildīgajiem, kas apņemas veikt konkrētus uzdevumus, netika lemts un vienošanās par to starp iesaistītajām institūcijām nav (skatīt Tieslietu ministrijas vēstuli 2.pielikumā). Vienīgi attiecībā uz pasākumu *veikt kompleksu un padziļinātu izvērtējumu pirmstiesas izmeklēšanas kavējošo faktoru noskaidrošanā* Tieslietu ministrijas vēstulē ir norādīts, ka Iekšlietu ministrijai ir nepieciešams rast risinājumus finansējuma piesaistei pētījuma veikšanai. Valsts kontrole vērš uzmanību uz to, ka šādā pētījumā nepieciešama Latvijas Republikas Prokuratūras kā kriminālprocesu pirmstiesas izmeklēšanu uzraugošās institūcijas, Tieslietu ministrijas, kas izstrādā, organizē, koordinē politiku krimināltiesību un kriminālprocesuālo tiesību jomā, izmeklēšanas institūciju pārstāvju un pieaicināto jomas ekspertu sadarbība, un šāds pētījums nebūtu vienkārši nododams kādam ārpalpojuma veicējam. Bez jomas profesionāļu padziļinātas iesaistīšanās šāda pētījuma veikšana Valsts kontroles vērtējumā nedotu gaidīto rezultātu.

Arī Tieslietu ministrijas pastāvīgajā darba grupā KPL grozījumu izstrādei iesaistītie eksperti (prof. K. Strada – Rozenberga, Latvijas Zvērinātu advokātu padomes priekšsēdētāja vietniece G. Kaminska, zvērināts advokāts S. Vārpiņš u.c.) ir pauduši viedokli, ka ir nepieciešama konceptuāla vienošanās un pamatos izstrādāts modelis, kura izstrādē jāņem vērā prokuratūras kapacitāte un gatavība reformas ietvaros jaunā darbības modeļa ieviešanā, un pirms tam ir jāveic apjomīga analīze, noskaidrojot esošās kritiskās situācijas galvenos cēloņus, jo tikai tādējādi varēs izstrādāt ilgtspējīgu risinājumu.

IV. Valsts kontroles viedoklis par turpmāk nepieciešamo rīcību

Spēja atbilstoši starptautiski atzītiem principiem izmeklēt un atklāt noziedzīgus nodarījumus un saukt pie atbildības vainīgās personas ir būtisks valsts drošības un pilnvērtīgas sadarbības veidošanas ar ārvalstīm un iekļaušanās Latvijai nozīmīgās starptautiskajās organizācijās pamatnosacījums.

Valsts kontroles vērtējumā valstī šobrīd nepietiekami tiek risinātas kopumā pirmstiesas izmeklēšanas efektivitāti un kvalitāti ietekmējošās problēmas. Jautājumu tālāka apspriešana Tieslietu ministrijas pastāvīgās darba grupas KPL grozījumu izstrādei formātā bez konkrētu risinājumu paredzēšanas un uzdošanas izpildei konkrētām iesaistītajām pusēm varētu nebūt pietiekama pirmstiesas izmeklēšanas efektivitātes un kvalitātes uzlabošanai.

Ievērojot minēto un ņemot vērā jautājuma nozīmīgumu, **Valsts kontrole aicina izvērtēt nepieciešamību izstrādāt un Ministru kabinetā apstiprināt rīcības plānu pirmstiesas izmeklēšanas funkcijas uzlabošanai, paredzot tam nepieciešamos pasākumus, konkrētus uzdevumus un par to izpildi atbildīgās un iesaistītās institūcijas, termiņus un nepieciešamības gadījumā arī finansējuma apmēru un avotus noteikto uzdevumu izpildei. Būtisks šajā plānā iekļaujams pasākums ir izmeklēšanas efektivitāti un kvalitāti kavējošo faktoru izvērtēšana, kā rezultātā būtu definējami konkrēti pasākumi un uzdevumi.**

Līdzīga pieredze iepriekš ir īstenota, piemēram, Ministru kabinetā apstiprinot *Rīcības plānu personu, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, pārvietošanai un uzņemšanai Latvijā*⁹ – situācijā, kad bija nepieciešams izveidot uzņemšanas sistēmu un ieviest bēgļu un

⁹ Apstiprināts ar Ministru kabineta 2015.gada 2.decembra rīkojumu Nr. 759 "Rīcības plāns personu, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, pārvietošanai un uzņemšanai Latvijā".

alternatīvo statusu ieguvušo personu sociālekonomiskās iekļaušanas pasākumus, kā īstenošanai bija nepieciešams definēt vairākus rīcības virzienus un noteikt dažāda veida veicamos pasākumus virknei iesaistīto institūciju, lai noteiktos termiņos sasniegtu konkrētus rezultātus. Rīcības plānu izstrādāja ar Ministru prezidentes L. Straujumas rīkojumu izveidota un Iekšlietu ministrijas vadīta augsta līmeņa starpinstitucionāla darba grupa.

Ceram uz veiksmīgu sadarbību un drīzu šī būtiskā jautājuma risināšanu. Labprāt tikšos ar Jums, lai pārrunātu Valsts kontroles veiktās revīzijas secinājumus un ieteikumus.

Pielikumā:

1. Tieslietu ministrijas 18.06.2018. vēstules Nr. 1-17/1584 kopija uz 3 lpp.;
2. Tieslietu ministrijas 16.10.2018. vēstules Nr. 1-17/2628 kopija uz 6 lpp.

Ar cieņu
valsts kontroliere

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI
PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

E. Krūmiņa

Baha 67017608